

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษากระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาในการทำเครื่องทองลงหินของหมู่บ้านหนองบัวน้อย ตำบลหนองบัวน้อย อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากร

ประชากรของการวิจัยเรื่องนี้ ได้แก่ กลุ่มช่างที่ทำเครื่องทองลงหิน 5 ครอบครัวของหมู่บ้านหนองบัวน้อย ตำบลหนองบัวน้อย อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 20 คน ประกอบด้วย

1. ปราชญ์ชาวบ้าน ซึ่งมีความรู้และทักษะในการทำเครื่องทองลงหิน เป็นอย่างดี จำนวน 5 คน
2. กลุ่มผู้รับการถ่ายทอด ซึ่งได้แก่ ภรรยาและบุตรหลานของปราชญ์ชาวบ้านที่เป็นผู้มีความรู้ความชำนาญในการทำเครื่องทองลงหิน รองจากปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 15 คน

ประชากรของการวิจัยทั้ง 5 ครอบครัว ได้แก่

1. นายท้าว เหนินจันทิก ปราชญ์ชาวบ้าน และ นายสวาท เหนินจันทิก บุตร รวมจำนวน 2 คน
2. นายสะอาด เหนินจันทิก ปราชญ์ชาวบ้าน พร้อมภรรยาคือ นางอนงค์ เหนินจันทิก และบุตร จำนวน 4 คน รวมทั้งครอบครัว มี 6 คน บุตร 4 คน ได้แก่
 - นายประภาส เหนินจันทิก
 - นายอำนาจ เหนินจันทิก
 - นางทองเหลือง เหนินจันทิก
 - นางสาวธัญญา เหนินจันทิก

3. นายเกษม ตั้งตา ปราชญ์ชาวบ้าน พร้อมภรรยาคือนางปราณี ตั้งตา และบุตร
จำนวน 3 คน รวมทั้งครอบครัว มี 5 คน บุตร 3 คน ได้แก่

- นายอักรพล ตั้งตา
- นางสาวมลฤดี ตั้งตา
- นายเมธี ตั้งตา

4. นายทำวิทย์ หล่อนจันทิก ปราชญ์ชาวบ้าน พร้อมภรรยาคือนางเนี่ยว หล่อนจัน
ทิกและบุตร จำนวน 3 คน รวมทั้งครอบครัว มี 5 คน บุตร 3 ได้แก่

- นางสาวเนาวรัตน์ หล่อนจันทิก
- นายอนุวัฒน์ แจกจันทิก
- นายเดชฤทธิ์ แจกจันทิก

5. นายสามารถ เหมินจันทิก ปราชญ์ชาวบ้าน และ ภรรยา นางวีรวงศ์ เหมินจันทิก
รวมทั้งครอบครัวมี 2 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

1. การสร้างเครื่องมือ เพื่อให้เครื่องมือวิจัยที่สร้างมีคุณภาพ จึงมีขั้นตอนในการสร้าง
ดังนี้

1.1 การศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.2 นำเครื่องมือที่สร้างขึ้น ไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและ
ความเหมาะสมของถ้อยคำ

1.3 ผู้วิจัยได้นำมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพของเครื่องมือ

2. เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

2.1 แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ ที่ผู้วิจัยได้ปรับปรุง
ดัดแปลงมาจากเครื่องมือของ พยุ่งพร ไตรรัตน์สิงกุล (2538) ซึ่งทำการศึกษาเรื่อง “ภูมิปัญญา
ท้องถิ่นในการถ่ายทอดหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักสาน บ้านหนองป่าตอง ตำบลหนองป่าตอง
อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา” ผู้วิจัยใช้สำหรับสัมภาษณ์ ผู้ถ่ายทอดและผู้รับการ
ถ่ายทอดการทำเครื่องทองลงหิน

2.2 แบบบันทึกการสังเกต เพื่อใช้สำหรับการสังเกตพฤติกรรมในการถ่ายทอดการทำ
เครื่องทองลงหิน

2.3 เทปบันทึกเสียง ใช้สำหรับบันทึกเสียงการสัมภาษณ์หรือสนทนาซักถาม เพื่อให้
เกิดความสะดวกและครอบคลุมข้อมูลสำคัญ ที่ผู้วิจัยไม่สามารถบันทึกได้ทั้งหมดโดยผู้วิจัยจะ
ขออนุญาตบันทึกเสียงจากผู้ถูกสัมภาษณ์ทุกครั้ง

2.4 กล้องถ่ายรูป ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล วิธีการทำเครื่องทองลงหิน ที่ผู้วิจัยเห็นว่า
สมควรจะบันทึกไว้เป็นหลักฐาน

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายและครอบคลุมทุกส่วน ทั้งประวัติความเป็นมา คติความเชื่อ
พัฒนาการและการดำรงอยู่ของการทำเครื่องทองลงหิน กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำ
เครื่องทองลงหิน วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเรื่องนี้ จึงประกอบด้วย

1. การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ผู้วิจัยได้ทำการสรุปสาระสำคัญของเนื้อหาที่เกี่ยวข้องจาก
บทความ หนังสือ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้เลือกใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in - depth interview)
โดยผู้วิจัยจะมีแนวคำถามในการเข้าไปสัมภาษณ์ประชากรตามประเด็นที่ได้ตั้งไว้ล่วงหน้า
(interview guide) แต่แนวคำถามการสัมภาษณ์ สามารถปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ ทั้งนี้เพื่อจะ
ได้ข้อมูลที่มีประโยชน์ครบถ้วนและตรงตามวัตถุประสงค์ ของการศึกษา

3. การสังเกต (observation) ใช้วิธีการสังเกต 2 วิธี คือ

3.1 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participatory observation) ผู้วิจัยจะสังเกตแบบ
มีส่วนร่วมในวิถีชีวิตและการทำงานของช่าง อย่างใกล้ชิด เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริง

3.2 การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (non - participatory observation) เป็นการสังเกต
เชิงสำรวจผลิตภัณฑ์เครื่องทองลงหินและสภาพเหตุการณ์ทั่วไป เช่น สภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย
ทรัพยากรธรรมชาติ วิถีชีวิตของคนในหมู่บ้าน เพื่อหาหลักฐานและข้อมูลต่างๆ เพิ่มขึ้นเพื่อ
ประกอบการวิเคราะห์และตรวจสอบข้อมูล โดยผู้วิจัยจะสังเกตอยู่ห่าง ๆ และไม่เข้าไปมีส่วนร่วม
ในกิจกรรมใด ๆ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. เมื่อผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลที่ได้จากเอกสาร การสัมภาษณ์ และการสังเกตเป็นที่เรียบร้อยแล้ว
แล้วได้นำข้อมูลมาแยกแยะ จัดประเภทไว้เป็นหมวดหมู่แล้ว ทำการสังเคราะห์ เพื่อนำมาบรรยาย

และอธิบายปรากฏการณ์ที่เป็นจริงอย่างละเอียด รวมทั้งมีการตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา
สาระของแต่ละประเด็นที่ศึกษา โดยทำการตรวจสอบในลักษณะสามเส้า

2. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากเอกสาร การสัมภาษณ์ และการสังเกตที่ได้จำแนกไว้เป็น
หมวดหมู่นั้น มาวิเคราะห์ และสังเคราะห์ โดยการสรุปเป็นประเด็นต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การอธิบาย
เชิงพรรณนาที่สามารถตอบปัญหาการวิจัยตามจุดมุ่งหมายของการศึกษาที่ตั้งไว้